

Mottagare
Regionstyrelsen

Uppdrag. Översyn av Gotländska ståndpunkter avseende flygtrafiken

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att ge regiondirektören i uppdrag att inleda processen med att ta fram nya gotländska ståndpunkter.
- Regionstyrelsen beslutar att status för arbetet med nya gotländska ståndpunkter ska vara en stående informationspunkt på möten i regionala utvecklingsutskottet.

Sammanfattning

De gotländska ståndpunkterna är Gotlands Trafikråds gemensamma ställningstaganden för hur flyg- och färjetrafiken ska utformas för att på bästa sätt främja Gotlands utveckling. På regionstyrelsens sammanträde 2025-01-29, § 18 i ärende RS 2025/135, gavs följande uppdrag: *Regiondirektören får i uppdrag att ta fram ett förslag till plan för översyn av de gotländska ståndpunkterna. Planen ska i ett första skede avse det som rör flygtrafik.*

Bakgrunden till uppdraget var de förändringar som skedde på inrikesmarknaden för flygtrafik under hösten/vintern 2024/2025. Regionstyrelseförvaltningen föreslog på regionala utvecklingsutskottet (regu) 2025-03-06, § 32, att processen bör omfatta hela dokumentet, inte bara flygtrafiken, inledas under hösten 2025 och fortgå till våren 2027. Regu valde att återremittera ärendet *"för fortsatt beredning av bl.a. tidplan och process för att ta fram Region Gotlands ståndpunkter i de aktuella frågorna."*

Sedan ärendet lyftes i regu i mars har en del skett avseende kommunikationerna till och från Gotland såväl som avseende Trafikrådets arbete. Bland annat har en ny instruktion för Trafikrådet antagits (RS, 2025-05-22, § 218) som innebär att gotländska ståndpunkter ska fastställas genom att antas i regionfullmäktige.

Såväl Trafikrådet som regu har lyft att det finns ett behov av att se över ståndpunkterna och därför bedömer regionstyrelseförvaltningen att det bör initieras i närtid. Det eftersom det är viktigt att de som ska bära dokumentet också känner att dokumentet har legitimitet och betydelse. Vid en översyn av de gotländska ståndpunkterna kommer en representant per parti i fullmäktige vara delaktiga. För att ytterligare säkerställa att Region Gotlands ställningstaganden tas om hand föreslår regionstyrelseförvaltningen att

processen kring översyn av gotländska ståndpunkter blir ett stående informationsärende på möten i regu under perioden som översynen genomförs. Genom båda dessa kanaler säkerställs en kontinuitet i framtagandet, vilket blir särskilt viktigt under ett valår.

Projektet hanteras inom regionstyrelseförvaltningens budget för 2026.

Ärendebeskrivning

De gotländska ståndpunkterna är Gotlands Trafikråds gemensamma ställningstaganden för hur flyg- och färjetrafiken ska utformas för att på bästa sätt främja Gotlands utveckling. På regionstyrelsens sammanträde 2025-01-29, § 18 i ärende RS 2025/135 gavs följande uppdrag: *Regiondirektören får i uppdrag att ta fram ett förslag till plan för översyn av de gotländska ståndpunkterna. Planen ska i ett första skede avse det som rör flygtrafik.* Bakgrunden till uppdraget var de förändringar som skedde på inrikesmarknaden för flygtrafik under hösten/vintern 2024/2025. Sedan årsskiftet flyger BRA flyg inte längre i egen regi, trafiken på Bromma flygplats har minskat kraftigt och Gotland har under året enbart haft trafik till och från Arlanda flygplats.

Regionstyrelseförvaltningen föreslog på regionala utvecklingsutskottet (regu) 2025-03-06, § 32 att processen bör omfatta hela dokumentet, inte bara flygtrafiken, och inledas under hösten 2025 enligt följande preliminära tidsplan:

- Förslag på projektdirektiv och projektplan för en översyn av de gotländska ståndpunkterna till Trafikrådets möte i november 2025.
- Kunskapsinhämtning våren 2026.
- Bearbetning, förankring och godkännande hösten 2026/våren 2027.

Regu valde att återremittera ärendet *"för fortsatt beredning av bl.a. tidplan och process för att ta fram Region Gotlands ståndpunkter i de aktuella frågorna."*

Sedan ärendet lyftes i regu i mars har en del skett avseende kommunikationerna till och från Gotland såväl som avseende Trafikrådets arbete:

- Från 26 oktober 2025 ser Gotland återigen ut att ha trafik på Bromma flygplats genom det nystartade initiativet Brommaflyg.
- Arbetet med färjeprisfrågan har intensifierats sedan Region Gotland började arbeta med ett statistikunderlag under våren 2025.
- En ny instruktion för Trafikrådet antogs i regionstyrelsen 2025-05-22, § 218, vilket innebär en nyordning för hur gotländska ståndpunkter ska fastställas. I och med den nya instruktionen ska de gotländska ståndpunkterna för kommunikationerna till och från Gotland antas i regionfullmäktige.

Frågan om en revidering av de gotländska ståndpunkterna var uppe för diskussion på Trafikrådets möte 3/9-2025 i samband med en diskussion om färjepriserna. Mötet gav medskicket att de gotländska ståndpunkterna behöver spetsas till och att arbetet bör inledas i närtid (RS 2024/351).

Översyn av gotländska ståndpunkter

År 2006 tog Trafikrådet fram gotländska ståndpunkter för flyg- och färjetrafiken för första gången. Ståndpunkterna uppdateras och revideras vid behov. Så har skett vid tre tillfällen; 2009, 2012 och 2020.

Styrkan i de gotländska ståndpunkterna är att det gotländska samhället och näringslivet gemensamt står bakom dem. En revidering bör därför genomföras genom en process där ståndpunkterna förankras hos en bred grupp av intressenter. För offentlig sektor gäller att ta in hela samhällets behov av fungerande infrastruktur och tillgänglighet. Näringslivets intressen hos transportörer, varu-, gods-, och transportköpare, handel och besöksnäring ska finnas med i processen. Resebehov hos boende på Gotland, privat och i ideell sektor ska beaktas.

Förslag till plan för översyn av gotländska ståndpunkter

De gotländska ståndpunkterna är Trafikrådets ställningstaganden om kommunikationerna till och från Gotland och Trafikrådet är därför styrgrupp för arbetet. I processen deltar en representant från varje parti i regionfullmäktige i Trafikrådets möten, för att säkerställa en bred politisk förankring. Processen föreslås i stort se ut på följande sätt:

- Begäran om uppdrag att inleda processen med att ta fram nya gotländska ståndpunkter till regionstyrelsen för beslut 2025-11-19.
- Regionstyrelsen säkerställer att partierna utser representanter till Trafikrådet.
- Projektägaren utser projektledare.
- Projektdirektiv tas fram och beslutas av projektägaren.
- Projektplan tas fram och lyfts för diskussion till styrgruppen, Trafikrådet, på Trafikrådets möte Q1 2026. Projektplan beslutas av projektägaren.
- Intervjuer/dialoger med företrädare för företag, organisationer, föreningar, myndigheter som är intressenter i frågor kring kommunikationer, transporter, resande, näringsliv och besöksnäring med koppling till Gotland. Intervjuerna/dialogerna ska genomföras i syfte att inhämta kunskap, erfarenhet och behov. En inventering av relevanta styrdokument ska också göras. Genomförs under våren 2026. Trafikforum 17 mars 2026 blir ett centralt tillfälle att inhämta kunskap.
- Parallellt genomförs arbete med en kommunikations- och budskapsplattform.
- Kompletterande utredningar genomförs vid behov.
- Bearbetning, förankring och fastställande av ståndpunkterna hösten 2026/våren 2027.

Bedömning

De gotländska ståndpunkterna är ett viktigt verktyg för att nå effektmålet i Vårt Gotland 2040 om *God tillgänglighet och hållbara kommunikationer*.

Eftersom såväl Trafikrådet som regu lyft att det finns ett behov av att se över ståndpunkterna bedömer regionstyrelseförvaltningen att det bör initieras i närtid. Det eftersom det är viktigt att de som ska bära dokumentet också känner att dokumentet har legitimitet och betydelse. Samtidigt bedömer regionstyrelseförvaltningen att översynen inte ska forceras. Bara det senaste året har det varit tydligt att vilka frågor som är i fokus kan skifta snabbt. När denna fråga initierades i januari var det framförallt ståndpunkterna om flygtrafiken som bedömdes i behov av översyn. I nuläget är det färjeprisfrågan som främst ligger till grund för diskussionen om behovet av en översyn.

Regu återremitterade detta ärende i mars, *"för fortsatt beredning av bl.a. tidplan och process för att ta fram Region Gotlands ståndpunkter i de aktuella frågorna."* Vid en översyn av de gotländska ståndpunkterna kommer en representant per parti i fullmäktige vara delaktiga. För att ytterligare säkerställa att Region Gotlands ställningstaganden tas om hand föreslår regionstyrelseförvaltningen att processen kring översyn av gotländska ståndpunkter blir ett stående informationsärende på möten i regu under perioden som översynen genomförs. Genom båda dessa kanaler (en deltagare per parti i fullmäktige i framtagandeprocessen respektive kontinuerliga avstämningar i regu) säkerställs en kontinuitet i framtagandet, vilket blir särskilt viktigt under ett valår.

Projektet hanteras inom regionstyrelseförvaltningens budget för 2026.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse regionstyrelseförvaltningen daterad 2025-10-07

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör